

RA Kedingen Inv.nr 70

1808-1810. (N.B. De stukken zijn geexhibeerd te Goor).

Albertus Monsuur (*1769)

contra

Antonij Hartgerink (*ca1754) eis tot voldoening van een verschenen termijn van afbetaling of een gedeelte van het kapitaal door gedaagde aan eiser schuldig erkend.

Inventaris van stukken in zake van A. Monsuur aanlegger tegen A. Hartgerink gedaagde

1. acte prothocollaria beginnende de 1 van wijnmaand 1808 en eindigende de 6 van louwmaand 1810
2. injustificatie van panginge cum documentis A, B en B secundo
3. reekeninge van de aanlegger en zijn bedienden
4. reekeninge van de gedaagde en deszelvs bediendens welke gereserveert worden binnen 14 dagen over te geven

Aldus geïnventariseerd en gesloten.

Goor den 20 van louwmaand 1810. W. Hulsken rigter D.J.R. Jordens J.B. Auffmorth

Extract prothocollair

Gerichte gehouden Goor den 1 oktober 1808

W. Hulsken richter Assessoren proc. B.J. Knape en H. Jalink

Erscheenen in dit gerichte dr. D.J.R. Jordens als gevolmagtigde van A. Monsuur voordragende uit kracht van een handschrift van den 20 april 1805 ieder vierendeel jaars van Anthony Hartgerink te vorderen te hebben een som van twee en zestig guldens en tien stuivers ter afbetaaling van zekere verstrekte penningen dat de handtekening van denzelven onder dit handschrift staande reeds op den 2 july 1808 in contumaciam voor bekend is aangenomen en het vierendeel jaars op den 1 augustis St Jacobi laatstleden verscheenen noch niet is voldaan. Waarom hij comparant uit kracht van dit voor bekend aangenomen handschrift thans op de bestendigste wijze rechtens panginge doet op alle de beweeglijke goederen, vhee en zaadgewassen van gemelden Anthony Hartgerink, ten einde daaraan kost en schadeloos te verhaalen de voorzeide som van twee en zestig guldens en tien stuivers, heen koomende wegens schuldig beleeden penningen.

Met verzoek dat van deeze panginge behoorlijk insinuatie aan den bepandden mooge geschieden met mondelinge aanzaage om deeze panginge binnen veertien dagen met geld of met recht af te maaken.

Dispositie. Quod conceditur als na rechte.

Gerichte gehouden Goor den 15 oktober 1808.

W. Hulsken richter Assessoren burgr G. Verbeek en H. Jalink

Compareert in deezen weledelen gerichte proc. Wolter Jalink als gevolmagtigde van A. Hartgerink, zeggende met veel verwondering te hebben gezien hoe A. Monsuur heeden 14 dagen heeft kunnen goedvinden comparants principaal met panginge aan te spreken voor een somma van f 62-10, zullende herkoomen tot afbetaaling van zekere verstrekte penningen volgens een handschrift van den 20 april 1805.

Daar het den pandeisscher niet onbewust is dat door hem aan comparants principaal nimmer zoodaane penningen zijn verstrekt. Zoo vind comparant zich verplicht tegen die panginge op de beste forma rechtens pandkeering te doen zoo als doet bij deezen, salvis expensis.

Ex adverto erscheenen prof. G.W. Jacobson Gz als door dr. D.J.R. Jordens gesubstitueerd als bediende van A. Monsuur en neemt bovenstaande pandkeering voor geinsinueert aan met verzoek van copie onder protest van alle prajudicie en kosten.

Gerichte gehouden Goor den 29 oktober 1808.

W. Hulsken richter Assessoren proc. Knape en H. Jalink

Compareert in dit gericht mr. D.J.R. Jordens als bekende bediende van Albartus Monsuur in zaake tegen Anthony Hartgerink voordragende dat hij tegen den 2 july laatstleden denzelven had doen citeeren tot handsbekentenis van zeekere handteekening staande onder een handschrift door Anthony Hartgerink den 20 april 1805 gepasseerd. Met dit gevolg dat deszelfs voorzeide handteekening op dien dag contumaciam voor bekend aangenomen is, zoo als hiervan uit het overgelegd wordende extract prothocollair zal geblejken.

En dat hij voorts uit kragte van dit in contumaciam voor bekend aangenomen handschrift op den 1 oktober laatstleden met panding geprocedeert heeft ter bekooming van een vierendeel jaarsche verscheenen som van f 62-10 uit hoofde van daarbij te betaalen aangenomene penningen. Waartegen parthij nu heeft kunnen goedvinden heeden veertien dagen pandkeering te doen.

Ten gevolge waaraan de pandeisscher den bepanden tegen heeden heeft doen citeeren om bij het klimmen der zonne in den gerichte te erschijnen en die panding te hooren justificeeren en daartegen te doen en te handelen naar raade. Waarom de pandeisscher tot justificatie van panding overgaande kortelijk opmerkt dat de gedaagde bij het bovengenoemde in contumaciam voor bekend aangenomen handschrift aan den aanlegger op den 20 april 1810 schuldig beleeden heeft een som van achthondert twaalf guldens en tien stuivers met belofte om daarvan ieder vierendeel jaars twee en zestig guldens en tien stuivers af te lossen en aan den aanlegger te voldoen, zoo als uit het onder B hier overgelegde en met het exhibitum van den 2 july laatstleden beteekende bewijsstukken blijkt.

Dat de pandverweerder op den 1 may 1808 hier op het laatste vierendeel jaars verschuldigt gebleeven zijnde, niet voor in de maand july toen men hem ter erlanging van betaaling gepand had, die som heeft betaald doch vervolgens nalaatig gebleeven is om het daaraan volgende vierendeel jaars op Jacoby 1808 verscheenen te voldoen. En daar er geene middelen holpen om door minnelijke aanmaaning deeze gelden te bekoomen, zoo heeft de pandeisscher zich nu genooddrongen gezien door middelen rechtens betaaling te erlangen en ten dien einde met panding geprocedeert op zijne gereede goederen hetgeen ons zoo rechtmatig schijnt dat wij geen grond kunnen vinden waarop parthij met eenig recht dit heeft kunnen betwisten.

Zoo dat wij geenzins twijffelen of hij zal als eenen temerair pleiter in de kosten van dit geding moeten worden verweezen.

Hiermeede voor het tegenwoordige genoegzaam van justificatie van panding gedient houdende doet de pandeisscher dictis ac necesse dicendis en imploratie van het nobile judicis concludeeren dat bij dit gerichte zal worden verstaan door den pandeisscher een goede panding gedaan te zijn en daartegen eene kwaade pandkeering ondernomen. En dat diensvolgens de opbading en aaneigening behoorlijke voortgang zal kunnen en moeten hebben ten fine en effecte als naar landrecht met condemnatie van den bepanden in de kosten deezer proceduure.

Verwagende de comparant op tegenhandeling en bij uitblijven gedingende tot contumacie zoo en ten profijte als naar landrecht en nadere reglementen.

Hierop erscheenen proc. Wolter Jalink bekende bediende en gevolmagtigde van Anthony Hartgerink en verzoekt van voorenstaande justificatie van panding sub salvis singulis ac omnibus copie en van het document of documenten visie en zoo noodig copie met een termijn van vier weeken onder protest van door dit copie en tijdverzoek speciaal omtrent het point van kosten deezerzijdsch niet te willen zijn geprajudiceert, als zijnde men hiertoe door parthijes toedoen die ons eerst gisteren de citatie zonder eenige bewijsstukken te insinueeren, heeft doen exploicteeren in de onvermijdelijk noodzaakelijkheid gebragt, protesteerende wijders tegen alle verdere prajudicie en kosten.

Gerichte gehouden Goor den 26 november 1808.

W. Hulsken richter Assessoren proc. Knape en H. Jalink

Compareert in deezen weledelen gerichte proc. W. Jalink als bekende bediende van Anthony Hartgerink, zeggende bij examinatie van het reces door of namens Albartus Monsuur den 29 oct. laatstleden alhier ten prothocollo gebragt, te hebben bevonden dat hetzelve nergens minder toe dient als tot hetgeen men voorneemt dat is eene justificatie der door Albartus Monsuur op den 1 oktober 1808 gedaane pandinge voor eene som van f 62-10. Zullende volgens die panding herkoomen ter afbetaaling van zeekere

verstreckte penningen.

Den pandweerder had nimmer kunnen verwagten dat den pandeisscher de onbeschaamdheid zou hebben gehad deeze som bij pandinge van hem te vorderen aangezien hij in zijn gemoede overtuigd is en nimmer met eede zal durven verklaaren dat pandeisscher uit hoofde van dit door hem geexhibeerde handschrift in dato den 20 april 1805 een heller of penning aan pandverweerder heeft verstrekt.

Maar ook is de pligt des aanleggers speciaal te bewijzen dat pandverweerder wegens verstreckte penningen deeze som verschuldigd is.

Hiervan word echter niets het allerminste beweezen, immers het handschrift is een chatebel geheel erroneus en gaat aan het wezendlijkste mank, namentlijk het contineert geen oorzaak van schuld en den pandverweerder bied bij deezen op het plegtigst aan met eede tot God almachtig uit te zweeren dat hem door pandeisscher nooit en dus ook niet op dit handschrift eenige penningen zijn verstrekt en dat hij pandverweerder uit hoofde van dit handschrift aan den pandeisscher niets verschuldigt is.

De justificatie van panding zal zij dien naam verdienen, moet dus inhouden niet alleen een betoog maar ook bekleed zijn met een volleedig bewijs van den grond die bij panding is gelegd.

Dit leert de gezonde reeden, dit leert de practycq en dit dicteert zelfs de conclusie bij die zoogenaamde justificatie genomen.

De grond bij pandinge gelegd is de causa debiti door pandeisscher bij die panding gebezigd, te weeten verstreckte penningen.

Die causa debiti is niet beweezen, men vind er geen tittel of jota van in het handschrift en word door pandweerder ontkend en wel onder aanbod van die met eede te ontkennen.

Derhalven moet zoo wel na het gemeene als na ons landrecht bij gebrek van dit bewijs den gedaagden worden geabsolveert.

Dat nu door het gebrek van de causa debiti dit handschrift geheel nul en zonder de minste verbindende kragt is weet tegenbediende advocaat zeer wel en dit blijkt daaruit dat hij door de panding een causa debiti te excogiteeren, dit defect heeft zoeken te verhelpen doch vruchteloos want het is in rechten te algemeen bekend dat een belofte of schuldbekentenis bij geschrifte niet inhoudende de oorzaak der schuld niets opereert, ja zelfs in rechten zoo nul en nietig is dat hetgeene daarop mogt betaald zijn conditione sine causa kan worden terug gevordert, men zie onder zoo veele andere Carpz in zijne definit forens p 1 const 17 art 39.

Si de causa debiti ex instrumento vel obligatione non appareat in effectu nihil probatum est nec causa obligatoria sine expressione causa efficaciter etiam si stipulatis anter venerit en de super instrumentum confectum fuerit.

Verder: neque um substeere potest debitum vel obligatio absque causa debendi cui semper obstat doli exceptio in tantum ut solutum ex obligatione sine causa condici queat l 2 circa 3 vers si quis sine causa ab alio stipulatur ff de doli mali except.

Waarom ook de pandverweerder zich bij deezen uitdrukkelijk reserveert hetgeene op dit nulle handschrift betaald heeft conditioni sine causa terug te vorderen.

Den pandverweerder zal hier meede zonder iets uit tegendeels geavanceerde te gestendigen en speciaal protest tegen den last van bewijs die in deezen alleen den pandeisscher als aanlegger oplegt en onder eerbiedige imploratie van het nobile judicis officium en recommandatie van het point van kosten ex dictis et si necesse dicendis omni meliori modo contra concludeeren zoo als contra concludeert bij deezen.

Dat den pandeisscher in zijnen eisch en conclusie in voegen als bij justificatie van pandinge genomen, zal worden verklaard niet te zijn ontvankelijk en den gedaagden daarvan geabsolveert.

En dat zal worden verstaan eene kwaade pandinge en eene goede pandkeering te zijn gedaan met condemnatie van den pandeisscher in alle de kosten deezer proceduure, cum expensis.

Hierop afwagende comparitie en tegenhandeling van parthij.

Hierop erscheenen dr. D.J.R. Jordens en verzoekt van voorenstaande handeling copy en termijn tot den tweeden rechtdag na de kerstferien onder protest van kosten.

Gerichte gehouden Goor den 21 january 1809.

W. Hulskén richter Assessoren proc. Knape en H. Smits

Den termijn in zaaken A. Monsuur contra A. Hartgerink word ter instantie van de eerste voor 4 weken geprolongeert, salvis.

Gerichte gehouden Goor den 18 van sprokkelmaand 1809.

W. Hulsken richter Assessoren H. Smits en H. Jalink

Den termijn in zaken A. Monsuur contra A. Hartgerink word ter instantie van de eerste voor 4 weken geprolongeert, salvis.

Gerichte gehouden Goor den 18 van lentemaand 1809.

W. Hulsken richter Assessoren Hendrik Jalink en Hermannus van de Sagekuile

Den termijn in zaaken A. Monsuur contra A. Hartgerink word ter instantie van eerste voor vier weken geprolongeert, salvis.

Gerichte gehouden Goor den 15 van grasmaand 1809.

W. Hulsken richter Assessoren proc. B.J. Knape en H. van de Sagekuile

Erscheenen mr. D.J.R. Jordens als bekende bediende van A. Monsuur in zaaken tegen A. Hartgerink vooraf te moeten aanstippen dat het uit vergelijking der dagteekening van dit van parthijs reces zal moeten schijnen dat wij de oorzaak van het vertragen van dit geding zijn en dat zulks intusschen alleen aan parthij te wijten zij, alzoo dezelve ons op den 26 van slagtmaand 1808 door eene belofte om binnen weinige dagen zijne handeling in te zenden, bewogen had het daarvoor te houden als of zulks werkelijk op den 26 van slagtmaand geschied ware, hoe zeer hij dien dag daar mede niet gereed was en niet tegenstaande onze aanmaaningen daar aan niet voor in deezen jaare voldaan heeft en zulks wel zoo laat dat ons de copie van die handeling niet voor op den 9 van lentemaand laatstleden ter hand gekoomen is. Dit dan genoeg achtende om den referent met de wezendlijke oorzaak waarom de pandeisscher in deezen niet vroeger heeft kunnen handelen, bekend te maaken zal de comparant thans ter zaake overgaan en voordraagen dat hij uit parthijs recessair antwoord ontwaard dat de pandweerder zich daarbij uitdrukkelijk reserveert hetgeen op dit nulle handschrift (dus luiden zijne woorden) betaald heeft, *condicione sine causa* terug te vorderen.

Waaruit het dus kennelijk is dat het tusschen parthijen in confesso is dat de pandweerder zeedert het bestaan van dit handschrift ieder vierendeel jaars werkelijk de bewuste som betaald heeft.

En vermits de bepande nu bij die betaalingen ieder reis eene quitantie van den pandeisscher bekoomen heeft en deeze quitantien gemeene instrumenten zijn waarbij de aanlegger zoo wel als de rechter het hoogste belang heeft dat dezelve tot een deel van dit proces gemaakt worden.

Zoo acht hij pandeisscher zich ook bevoegt om edictie dier quitantien te vorderen en verzoekt dat de gedaagde die quitantien of nu of op eenen volgenden termijn in in den gerichte zal edeeren en tot een deel van dit proces maaken, of anderzins onder eede verklaren die quitantien niet te hebben, niet te weeten noch zich weerloos gemaakt te hebben.

Doende bij onvermoedelijke verweigerung onder imploratie van het nobile judicis officium incidentaliter concludere dat de bepande bij interlocutoir vonnis zal worden gecondemneert om de bewuste quitantien, zoo ver hij die bezit, binnen zeekere door den gerichte te bepaalene termijn in den gerichte te edeeren of daaromtrent verklaring als naar rechten te doen. Alles met eisch van kosten.

Hierop erscheenen proc. Wolter Jalink verzoekende van voorenstaande reces copie met een termijn van 4 weken, cum expensis.

Gerichte gehouden Goor den 17 van wiedemaand 1809.

W. Hulsken richter Assessoren burgmr H. Smits en H. van de Sagekuile

Anthony Hartgerink geadsisteerd met zijn bediende proc. Wolter Jalink voor gerecht verschijnende vind zich verplicht op het laatst gerecesseerde aan zijde van Albartus Monsuur vooraf aan te merken dat wel is waar deezerzijdsch antwoord niet eer dan in lentemaand heeft overgegeven, dat dit echter geenszints uit eenige zuimachtigheid is voortgekoomen, maar enkel daar de geduurige afweezendheid van de meede bediende advocaat mr. Auffmorth die al noch te Amsterdam ziek ligt.

Dat ook met parthij immer mooge voorwenden dit laater indienen van het antwoord parthij geenzints eenige verschooning van kosten kan teweeg brengen. Vermits toch parthij en niet wij oorzaak is dat deeze zaak niet aanstonds in zittende gerichte is afgepleid, zoo als reeds bij de comparitie op de justificatie is gezegd quo relatio. Terwijl wat het indienen deezer handeling betreft parthij ook als de laatste prolongatie aan deezerszidsch bediende verzogt hebbende, derhalven de oorzaak van de vertraging daarvan is.

Hier meede nu ter zaak overgaande zegt comparant met verwondering uit het reces van den 15 van grasmaand laatstleden te hebben gezien dat parthij zegt uit ons antwoord ontwaard te hebben dat de pandverweerder zig reserveert hetgeene op dit nulle handschrift betaald heeft conditione sine causa terug te eischen waaruit (dus vaart parthij voort) het dus kennelijk is dat het tusschen parthijen in confesso is dat de pandverweerder zeedert het bestaan van dit pandschrift ieder vierendeel jaars werkelijk de bewuste som heeft betaald.

Eene gevolgtrekking die geheel en al buitenspoorig is en onzes erachtens uit de pramissen in het minste niet volgd wanneer parthije vooraf niet bij zulke manke gevolgtrekking maar op eenige wettige en voldoende wijze bewijst dat zij in der daad die vierendeel jaarsche quitantien heeft afgegeven, dan eerst word het onze zaak om dezelve des gevordert te edeeren of niet hebbend verklaring te doen.

Dat parthij erkend dat er betaaling is geschied blijkt uit de adnotatie onder het questieuse handschrift zelf en dit was ook althans genoeg zonder zich voor als nog over deeze zaak verder uit te laten.

Intusschen om parthij van alle zwaarigheid die zij mogt willen voorwenden te ontlasten, declareert comparant dat hij de gevorderde quitantien niet heeft, nog ter kwaader trouw is weerloos geworden met aanbod daarvan voor dit gericht plechtige verklaring te doen met verzoek dat hem dezelve mooge worden afgenomen, allezints onder zeer dierbaar protest van kosten en prajudicie, afgwagende hierop comparitie en tegenhandeling van parthij verzoekende, cum expensis.

Hierop erscheenen A. Hartgerink en heeft den eed bij voorenstaande reces aangeboden in forma geprasteerd en afgelegd.

Dr. D.J.R. Jordens verzoekt van voorenstaande reces copie en termijn van 4 weken onder protest van kosten.

Gerichte gehouden Goor den 15 van hooymaand 1809.

W. Hulsken richter Assessoren burgmr H. Smits en H. van de Sagekuile

Compareert dr. D.J.R. Jordens als bekende bediende van Albartus Monsuur in zaake over het handschrift tegen Anthony Hartgerink voordraagende dat hij uit parthijs antwoord ontwaart hoe de gedaagde zich niet ontziet tegen alle goede trouw aan zich van zijne verpligting te tragten te ontslaan om eene wettige schuld te voldoen door zich te beroepen op een gebrek in zijn eigen handschrift hetgeen hij zelve veroorzaakt heeft.

Het was door eene verkeerde opvatting dat ik bij het stellen der justificatie van panding meende dat de oorzaak der schuld in verstrekte penningen bestond, dewijl mijnen principaal mij thans beeter onderrigt verzeekert dat zulks alleen uit hoofde van een verdrag spruit waarbij hij beloofde geen ander huurcontract over den moolen te zullen ingaan voor het tijdperk bij dat handschrift vermeld en waarbij de bepande hem beloofde ieder vierendeel jaars f 62-10 voordat aan hem afgestaane recht te zullen voldoen.

Schoon wij nu dan erkennen dat er eene misslag omtrent de oorzaak der schuld in onze justificatie van panding plaats vind, zoo bestaat er des niet te min eene wettige oorzaak dier schuld welke de bepande niet onder eede zal kunnen ontkennen indien hij nog eenige goede trouw bezit.

Het eedelijk aanbod des bepandens was niets anders dan een listige ontduiking bij zinsbehouding aan een rechtmatige verpligting. De grond der gedaane panding was niet de oorzaak der schuld zelve dan de oorzaak in dit handschrift hetgeen niet in het bijzijn van getuigen is opgerigt noch is uitgedrukt, zoo is het duidelijk dat de pandeisscher geen middel heeft om die oorzaak te bewijzen dan zijn eedes aanbod.

Hierom dan nu zullen wij na opgemerkt te hebben dat de bepande steeds ieder vierendeel jaars de in dit handschrift beloofde zomma van f 62-10 voldaan hebben tot den 1 bloeimaand 1808 verklaaren dat de pandeisscher de beslissing deezer zaak aan des pandweerders eed steld en alzo bereid is van zijne vordering af te zien indien de bepande met plegtigen eede tot een alweetend God kan en wil zweeren dat hij zich bij het opgemelde handschrift niet verbonden heeft uit hoofde van een beding over den pacht der

Markelschen moolen om zoo lang hij dien halven moolen in pacht had aan den pandeisscher ieder vierendeel jaars f 62-10 te voldoen.

En indien de bepande geen bedrog in zijne eedes aanbod bij antwoord gedaan ten einde zich van deze schuld te ontslaan bedacht heeft, dan voor zeker zal hij met gerustheid deze aan hem geoffereerden eed kunnen doen. Doch bij aldien de pandweerder deezen eed mogt weigeren zoo bied de aanlegger aan met plegtigen eede uit te zweeren dat de bepande zich bij het opgemelde handschrift verbonden heeft uit hoofde van een beding over de pacht der Markelschen moolen om zoo lang hij dien halven moolen in pacht had aan hem pandeisscher ieder vierendeel jaars f 62-10 te voldoen en uit dien hoofde ook werkelijk tot op den 1 bloeimaand 1808 ieder vierendeel jaars aan hem f 62-10 voldaan heeft.

Vertrouwende dat deze eedes aflegging in dien val voldoende zal geacht worden om hem zijn eisch bij justificatie van panding gedaan toe te kennen.

Wij achten hier meede duidelijk te hebben aangetoond dat bij aldien de bepande mogt weigeren den hier aan hem opgedraagen eed af te leggen en dan geene hoegenaamde grond zij om te betwijffelen dat er eene wettige oorzaak der schuld aanwezig zij. Dewijl hier toch een schriftelijk bewijs door den gedaagden verleden in handen des aanleggers is, zal het niet genoeg zijn dat de bepande eenvoudig de schuld onder eede ontkent daar zulks volgens landrecht d 1 t 10 art 1 alleen omtrent contracten onder vier oogen opgerigt voldoende is, maar de gedaagde zal de hier aan hem geoffereerde eed zonder manifeste calumnie niet kunnen weigeren of anders de beslissing der zaak aan de hier aangeboden eed des pandeisschers overlaaten. Immers de rechter zal de beslissing dezer zaak aan geen anderen eed kunnen stellen daar alle andere verklaaringen onvoldoende zijn zouden om hem te verzeekeren dat de pandeisscher niet van eenige wettige schuld door draayerij en zinsbehouding wierde verstooken.

Weshalven de pandeisscher bij aldien parthij bovengemelde eed weigert, gerustelijk blijft persisteeren onder beneficie van de hier aangeboden eed bij zijne genomene eisch en conclusie met eisch van kosten. Verwagende hierop tegenhandeling van gedaagde.

Hierop erscheenen proc. Wolter Jalink verzoekende van het gehandelde van parthij visie en zoo noodig copie met een termijn tot den 1e rechte dag onder protest van kosten.

Gerichte gehouden Goor den 16 van herfstmaand 1809.

W. Hulsken richter Assessoren H. Smits en H. van de Sagekuile

Den termijn in zaaken A. Hartgerink contra A. Monsuur word ter instantie van de eerste voor 4 weken geprolongeed, salvis.

Gerichte gehouden Goor den 14 van wijnmaand 1809.

W. Hulsken richter Assessoren proc. B.J. Knapen en burgmr. H. Smits

Proc. Wolter Jalink als bekende bediende van Anthony Hartgerink in zaake over het handschrift contra Albertus Monsuur voor gerecht verschijnende zegt uit het laatst gehandelde van parthij met leedweezen te zien dat zij door comparants principaal vlak weg op een niet zeer heuschen toon van kwaade trouw te beschuldigen, zich zelve als een man van de allerbeste trouw wil doen voorkoomen om onder deezen fraayen dekmantel haaren, niet alleen geheel wederregtelijken maar ook gansch verkeerd begonnen eisch, verder door te zetten en door ver gezogte eeds delatien, welke hier niet te pas koomen, de zaak in quastie in de war te brengen.

Comparant zal dus op voet bij stuk te houden het weezentlijke verschilpunt kort voordraagen zoo als het in parthijes eisch en ons antwoord klaarlijklijk ligt opgeslooten en daarna parthijes persistit of replicq daar aan ter toetsche brengen.

Belangende het eerste zoo blijkt uit de panding dat parthij van comparants principaal f 62-10 vordert uit hoofde van verstrekte penningen waartegen comparants principaal zich heeft verzet door pandkeering op dit uitdrukkelijk fundament dat comparants principaal geene penningen van parthij had ontvangen zoo als te zien uit de pandkeering.

Den pandeisscher wel verre van daar door tot inkeer te koomen gelukte het om die panding te justificeeren, stellende hij het fundament zijner actie in een pratens handschrift wegens opgeschooten penningen, blijklijk uit de justificatie quo relatio.

De pandverweerder daar en tegen, wetende dat hij aan den pandeisscher geen duit schuldig was, gaf aan den pandeisscher bij antwoord te kennen, eerstelijk dat het gepretendeert handschrift gans onbestaanbaar was als bevattende hoegenaamd geene oorzaak der schuld en ten anderen bood de pandverweerder aan om bovendien met eede te verklaren dat hij aan den pandeisscher uit hoofde van dat handschrift niets verschuldigd was.

Hieruit vloeit alzoo den staat des geschils vanzelve voort, deeze namentlijk of het pratens handschrift wel bestaanbaar is en of er werkelijk penningen zijn verstrekt, dan of dat handschrift niet bestaanbaar is en of de pandweerder met zijne gedaane eeds offert kan volstaan.

Hier meede nu het eerste gedeelte afgedaan zijnde gaan wij tot het tweede over. Dat een aanlegger den grond waarop hij zijne actie institueerd moet bewijzen en dat eene instantie in diervoegen en op dien grond als ze begonnen is, moet worden geeindigt en daarna of de condemnatie of absolutie volgen, zijn twee dingen welke notissime juris zijn en dus geen betoog behoeven.

Toetst men hier nu aan de justificatie van parthij en derzelve replicq of persistit, men zal terstond vinden dat parthij het fundament haarer actie in het allerminste niet heeft bewezen.

Trouwens dit erkend zij zelve volmondig bij replicq alwaar zij zegt dat het eene verkeerde opvatting van den insteller der justificatie is geweest die meende dat de oorzaak der schuld in verstrekte penningen bestond, maar dat deszelfs principaal hem nu van agteren beter onderrigt en gezegd heeft dat de schuld uit hoofde van een verdrag spruit, waarbij de pandeisscher beloofde geen ander huurcontract over den moolen te zullen ingaan voor het tijdperk bij handschrift vermeld waarvoor de pandverweerder beloofde ieder vierendeel jaars f 62-10 te betaalen.

Een contract voorwaar dat de pandeisscher moet ontkennen en hetwelk ook de ongerijmdheid zelve in zig bevat.

Immers wanneer men maar in acht neemt dat de huurcedul waar vat patet copie hierbij sub patet is ingegaan den 9 july 1804 en naderhand op den 15 april 1806 uit hoofde van het verbod van molsteren (*het maalloon innen in de vorm van een gedeelte van het graan*) is vermindert in de pagt blijvende, voor het overige in de volle kragt.

Dat echter dit pratens handschrift is afgegeven den 20 april 1805, dit pratens handschrift is dus bijna een jaar na het oprigten van den huurcedul en een jaar voor het nieuwe covenant en bevestiging gefabriceert zonder dat, nog bij de latere bevestiging van den huurcedul iets gerept word van een handschrift, noch bij het handschrift iets van de verhuuring of verpachting.

Dit stilzwijgen in beide stukken moet reeds een groot vermoeden tegens de waarheid en deugdelijkheid van dit pratens handschrift baaren, welk vermoeden in volkoomene overtuiging overgaat indien men aanmerkt dat het oorspronkelijk huurcontract in allen deele compleet was geslooten en dat dus eene nadere overeenkomst tusschen de contrahenten gedurende die ingegaane pachtjaaren geen ander huurcontract te maaken geheel en al te onpas, ja de volslagenste dwaasheid zou zijn daar toch de overeenkomst om geene andere huur gedurende de bedongen jaaren te maaken uit kragte van het huurcontract zelve daarin gelegd opgeslooten.

Men ziet hieruit, zoo wij ons niet bedriegen, dat dit voorgeven van parthij, hoe specieus ook voorgedraagen haar weinig zal baten, te minder nog alhier daar comparants principaal aangeboden heeft om onder eede te ontkennen dat hij uit hoofde van dat pratens handschrift iets aan den pandeisscher verschuldigd is. Een aanbod waar meede de gedaagde en pandverweerder altoos kan volstaan in weerwil van het ijdel voorgeven van parthij dat zulk eene ontkenning volgens landrecht 1 d f 10 art 1 alleen omtrent contracten onder vier oogen opgerigt zoude voldoende zijn, maar niet in schriftelijke contracten. En dat zulk eene ontkenning als pandweerder hiervooren en alnog hier meede aanbied dat hij uit hoofde van voorzeide handschrift niets schuldig is allezints voldoende is leert ons Nessink in zijne annotatien over dien art zeer duidelijk in primis gag 326 sq.

Dit alles voelt parthij ook zeer wel en het is daarom dat zij onder wat grondeloose voorwendzels met nieuwe onderschijn van goede trouw uitgedagte eeds delatien voor den dag kooft.

Eene eeds delatie welke nergens anders toestrekt of strekken kan dan om ons van het regte spoor af te leiden en de geheele instantie die oververstrekte penningen is begonnen in eene andere overeen gemaakt beding bij een huurcontract te veranderen. Eene vervankelijke eeds delatie waardoor parthije ons

ongemerkt daar heen zoekt te leiden dat wij ons evenals parthij zelve, doet aan eene mutatio libelli zouden schuldig maaken tegen alle recht aan, hetwelk leerd dat eene instantie in diervoegen en op dien grond als zij aangevangen is moet geeindigt worden en dat het libel en de grond of fundament der actie niet mag verandert worden.

Het zeggen van parthij dat het bij vergissing is dat zij verstrekte penningen tot den grond haarer actie heeft gelegd, is beuselarij. Parthij had uit deeze pandkeering kunnen en moeten zien dat wij onze defensie zouden stellen daarin dat er geen penningen verstrekt waren. Parthij hadde dus dit eerst moeten overweegen maar niet zoo roekeloos te werk gaan en den pandverweerder in eene kostbaare proceduure sleepen.

Dat parthij nu van agteren ons een geheel vreemde eed voorschrijft en in val wij dien afleggen bereid is van zijne vordering af te zien, zoo als zij bij replicq zegt, zal haar niet helpen want ten eersten verandert deezen eed de geheele instantie hetwelk wij niet behoeven en ook thans niet willen lijden, daartegen ten sterksten protesteerende en ten anderen is het aanbod om van haare vordering af te zien ook gantsch niet voldoende. Zij zoude bekendelijk daarvan moeten afzien met aanneeming van alle kosten aan zijde des pandeisschers te deezer zaake gemaakt.

Wil parthij van deeze zaak afzijn, er zit voor haar niets anders op dan dat zij, of in deeze zaak het eindvonnis afwagte, of dat zij van deeze instantie afzie met vergoeding van alle kosten, schade en nadeel door de pandverweerder aangewend en geleden.

Indien parthij dit doet en haar dan nog de booze lust mogt bedruipen om eene nieuwe instantie te waagen, zal pandverweerder zich van de gegrondheid zijner middelen van verweering verzeekert houdende, parthij zonder schroom tegemoet zien.

Doch thans acht men het overtollig en onnoodig hierbij iets meer te voegen, weshalven de pandverweerder onder protest van niets te willen hebben erkend, wat niet mogt zijn wederlegd als meede tegen den last van het voeren van bewijs onder beneficie van den aangeboden eed en onder imploratie van het nobile judicis officium ut deficientia suppleat quovis meliori modo, als meede onder speciaale herhaaling der gronden van rechten bij antwoord aangevoerd blijft volharden bij de contra conclusie bij antwoord genomen of zoo als aldaar omni meliori modo met eisch van kosten.

En daar hier meede deeze proceduure nu voldongen en in staat van wijzen is gebragt, verzoekt comparant dat het gericht een termijn van sluiten gelieve te bepaalen.

Afwagende hierop comparitie en tegenhandeling van de parthij cum expensis.

Compareert dr. D.J.R. Jordens in zijn bekende qauliteit verzoekende visie en copie van voorenstaande handeling en tevens bepaaing van een termijn tot sluiten op heeden over zes weken onder voorbehoud om het noodig agtende op den vierweeksten dag alnog te kunnen handelen met eisch van kosten.

Dispositie. Ingevolge voorenstaande verzoek word den termijn van sluiten gesteld op heeden over zes weken waartegen de prothocollaria zullen vervaardigt worden.

Gerichte gehouden Goor den 25 van slagtmaand 1809.

W. Hulsken richter Assessoren H. Smits en H. van de Sagekuile

Den termijn van sluiten in zaaken van A. Monsuur contra A. Hartgerink word ex officio voor vier weken geprolongeert.

Gerichte gehouden Goor den 6 van louwmaand 1810.

Verwalter richter H. Smits Assessoren Anthony Bakker en H. van de Sagekuile

Den termijn van sluiten word alnog voor veertien dagen geprolongeert.

pro vero extractu W. Hulsken rigter

Vermids in binnenstaande huurcontract met 1 january 1806 een verandering is gemaakt hebbe dit met een 15 stuivers zegel omslagen.

Goor den 21 april 1807. Alb. Monsuur

Op heeden datum ondergeschreeven hebbe ik Antony Hartgerink gehuurd van Albertus Monsuur en vrou

Reynetta Meyers gelijk deselve aan mij verhuurd heeft bij deesen onse halve cooren- en ooly moole staande bij en onder Markelo en wel in den Wiemerinkhoek en wel op volgenden condition. Dat den huur zal beginnen op Jacoby deses jaars 1804 en eindigen op Jacoby 1810, dus ses agtereenvolgende jaaren, dat de huurder aan verhuurderen jaarlijks en alle jaar zonder de minste kortinge voor huur zal moeten betaalen vijf hondert en vijftig gld en 20 stuiver, egter met dat beding dat de huurder alle vierendeel jaars zal hebben aan verhuurderen te betaalen het vierde gedeelte, dog zoo de huurder daar meede langer dan ses weeken na het verscheenen vierendeels jaars mogte in gebreeken blijven, hij als dan versoecken zijnde van lijne als dan nog hebben de huur jaaren daar en booven neemt de huurder tot zijne lasten de helft der reparatie van al het gaande werk van de geheele moolen en zoo er van de steenen twee duymen afgemalen is daarvoor te betaalen een ducaton, als meede zoo de stelling eenige schade ondergink zal door huurder moeten gerepareert worden zonder daar in korting van de huurpenningen te brengen en wat verder door eygen verzuym mogte tot schade aan de moole mogte koomen is en blijft allens voor de helft van den huurder.

Verders is gekontrakteert tusschen huurder en verhuurders dat de moole voormeld door onpartijdigen zal worden geexamineert in wat stand en staad zig dezelve bevind, zoo dezelve als na verloop van de uyteinding der pagtjaaren verbeetert of verslegtet mogte zijn, zal de verslegtringe door huurder en de verbetering door verhuurder van weerkanten moeten worden door den eene aan anderen worden vergoed en betaald.

Eindelijk is door verhuurder aan huurder beloofd om de kosten te doen van de helft om een schuurken of stal voor de paardenberging en turfberg ter gebruyk der moole te doen timmeren en wel tegen inkomstedelijk stand de ... te brengen ... ten principaal zijn neef Hendrikus Meyers en zijn schoonvader Laurens Lazonder die deze ter bevesnis eigenhandig onderteekend hebben.

Actum Markelo den 9 july 1804.

Alb. Monsuur Antoni Hartgerynk Laurens Lazonder Hendrikus Meyers

De ondergetekende Alb. Monsuur en A. Hartgerink hebben goedgevonden deese op heeden van den 9 july 1804 in zijn volle kragt houden, uytgenoomen te betaalen der pagtpenningen welke door het verbieden van het molsteren of het scheppen in eevenreedigheid met de ander helfte zal gesteld worden en dat die drie hondert gulden alle jaar zal moeten betaald worden beginnende met den eersten mey 1806 en eindigende met voorschreeven pagt jaaren op Jacobi 1810.

Actum Markelo den 25 april 1806 Alb. Monsuur A. Hartgerynk

Extract prothocollair des landgerichts Kedingen

Gerichte gehouden Goor den 2 july 1808.

W. Hulsken richter Assessoren H. Smits en H. Jalink

Compareerd in dit gerichte dr. D.J.R. Jordens als bediende van Albert Monsuur voordragende dat hij van Anthony Hartgerink te vorderen heeft drie maal twee en zestig guldens en tien stuivers wegens schuldig beleedene penningen ingevolge handschrift van den 20 april 1805 zonder dat hij dezelve in der min heeft kunnen bekoomen, weshalven hij te raade geworden is den gedaagden tegen heeden te doen citeeren om zijne handteekening staande onder het voorzeide handschrift bij zittende gerichte te koomen bekennen of onder eede te ontkennen, geblijkens de alhier vertoond wordende memorie van citatie op den 1 deezer geblijkens het relaas des onderrichters daarop geschreven aan den gemelden Anthony Hartgerink voordshoofds geinsinueert met vertooning van het daaraan gehegte handschrift en overgave van een dubbeld van hetzelfde waarom hij comparant thans alhier in den gerichte het voorzeide handschrift exhibeert met verzoek dat hetzelfde met het vidimus van heeden mag worden beteekend en verders verwagende dat de gedaagde de handteekening onder het gemelde handschrift staande bij zittende gerichte zonder dag of tijd van beraad voor de zijne zal erkennen ofte onder eede te ontkennen.

Verzoekende dat de gedaagde daartoe mag worden aangeeischt en bij uitblijven gedingende ingevolge landrecht 1 d 4 t 5 A dat de handteekening van den gedaagden in contumaciam voor bekend zal worden aangenomen, allenzins en in allen gevalle met eisch van kosten.

Dispositie. Anthony Hartgerink ten fine voorschreeven aangeeischt en niet gecompareerd zijnde,

zoo word het vertoonde en met het vidimus van heeden beteekende handschrift in contumaciam van denzelven voor bekend aangenomen. Pro vero extractu.

Gerigte gehouden Goor den 29 oct. 1808.

W. Hulsken rigter Assessoren proc. Knape en H. Jalink

Compareert in dit gerigte mr. D.J.R. Jordens als bekende bediende van Albertus Monsuur in zake tegen Antony Hartgerink, voordragende dat hij tegen den 2 july laatstleden denzelven had doen citeren tot handbekentenis van zekere handteekening staande onder een handschrift door Antony Hartgerink den 20 april 1805 gepasseerd met dit gevolg dat deszelfs voorzeide handteekening op dien dag in contumaciam voor bekend aangenomen is, zoo als hiervan uit het overgelegd wordende extract prothocollair zal geblijken.

En dat hij voords uit kragt van dit in contumaciam voor bekend aangenomen handschrift op den 1 october laatstleden met panding geprocedeerd heeft ter bekoming van een vierendeel jaarsche verschenen som van f 62-10 uit hoofde van daarbij te betalen aangenomene penningen, waartegen partij nu heeft kunnen goetvinden heden veertien dagen pandkering te doen.

Ten gevolge waarvan de pandeisscher den bepande tegen heden heeft doen citeren om bij het klimmen der zonne in den gerigte te erscheinen om die panding te horen justificeren en daartegen te doen en te handelen naar rade. Waaronder de pandeisscher thans tot justificatie van panding overgaande kortelijk opmerk dat de gedaagde bij het bovengenoemde in contumaciam voor bekend aangenomen handschrift aan den aanlegger op den 20 april 1810 schuldig beleden heeft en som van acht honderd twaalf guldens en tien stuivers, met belofte om daarvan ieder vierendeel jaars twee en zestig guldens en tien stuivers af te lossen en aan de aanlegger te voldoen. Zoo als uit het onder B hier overgelegde en met het exhibitum van den 2 july laatstleden beteekende bewijsstukken blijkt.

Dat de pandweerder op den 1 mey 1808 hierop het laatste vierendeel jaars verschuldigd gebleven zijnde niet voor in de maand july toen men hem ter erlanging van betaling gepand had, doch vervolgens nalatig gebleven is om het daaraan volgende vierendeel jaars op Jacoby 1808 verschenen te voldoen.

En daar er geene middelen holpen om door minnelijke aanmaning deze gelden te bekomen, zoo heeft de pandeisscher zich nu genooddrongen gezien door middele regtens betaling te erlangen en ten dien einde met panding geprocedeerd op zijne gereede goederen, hetgeen ons zoo regtmatig schijnt, dat wij geen grond kunnen vinden waarop partij met eenig regt dit heeft kunnen betwisten.

Zoo dat wij geenzins twijffelen of hij zal als eene temerair pleiter in de kosten van dit geding moeten worden verwezen.

Hiermede voor het tegenwoordige genoegzaam van justificatie van panding gediend houdende doet de pandeisscher verder dictis ac necesse dicendis en imploratie van het nobile judicis concluderen dat bij vonnis van dit gerigte zal worden verstaan door den pandeisscher een goede panding gedaan te zijn en daartegen een kwade pandkering ondernomen.

En dat diensvolgens de opbading en aaneigening behoorlijke voortgang zal kunnen en moeten hebben ten fine en effecte als naar landregt met ordonnantie van den bepande in de kosten dezer procedure.

Verwagende de comparant hierop tegenhandeling en bij uitblijven gedingende tot contumacie zoo en ten profijte als naar landregt en nadere reglementen.

Fiat quod petitur Goor den 24 oct. 1808.

W. Hulsken rigter

Memorie voor den onderschout van Kedingen

Om zig na bekomen consent ter instantie van Albertus Monsuur te vervoegen bij A. Hartgerink te Markel en denzelven te citeren tegen Saturday aanstaande den 29 october 1808 ten einde bij het klimmen der zon voor het gerigt van Kedingen te Goor gehouden wordende te erscheinen ter aanhoring van zoodanige justificatie van pandinge als de aanlegger als dan zal komen te doen ter zake van volgens handschrift verschuldigd geld op Jacoby laatstleden te betalen aangenomen en daartegen te doen en te handelen na rade.

Alles met verzoek van exploit overgave van een dubbel en relaas om te strekken als na regten.

D.J.R. Jordens dr.

Relatier ik ondergeschreven dat ik op den 28 october 1808 het dubbeld van dese an de dogter van A. Hartgerink ingesiewier hebbe bij absensie van haar vader.
Goor als booven. Hs. van de Zagekuile onderrigter

Fiat quod petitur Goor den 10 juny 1808.

W. Hulsken rigter

Memorie voor den gerigtsdienaar van Kedingen

Om zich ter instantie van Alb. Monsuur na bekomen consent te vervoegen bij A. Hartgerink en denzelven te insinueren en bij dubbel over te geven het bijgevoegde handschrift onder B en tevens denzelven tegen aanstaande saturday den 2 july dezes jaars 1808 bij het klimmen der zonne te citeren voor het landgerigte van Kedingen te Goor gehouden wordende om zijnen handteekening onder hetzelve staande bij zittende gerigte te koomen bekennen of onder eede te ontkennen en den eisch en conclusie des aanleggers daartoe te doen en te nemen, te komen aanhoren. Verzoekende hiervan exploit overgave van een dubbel en relaas om te strekken als naar regten.

D.J.R. Jordens dr.

Relatier ik ondergeschreven dat ik den 1 july 1808 het dubbeld van dese met anhegter handschrief an A. Hartgerink ingesiewiert.
Goor als booven. Hs. van de Sagekuile onderrigter

Ik ondergeschreeven Antony Hartgerink bekenne schuldig te weesen an Alb. Monsuur de somma van agt hondert twaalf gulden en tien stuyver, beloovende dese somme te zullen afbetaalen alle vierendeels jaars met een somme van twee en zestig gulden en tien stuyver beginnen met den eersten mey 1807 en zo vervolgens alle vierendeel jaars tot Jacoby 1810.

Actum Markelo den 20 april 1805

A. Hartgerink

Jacoby 1807 voldaan

Goor den 11 van grasmaand 1809.

Rigter W. Hulsken Assessoren H. Jalink en H. van de Sagekuile

Compareert in dit gerigte mr. D.J.R. Jordens als bekende bediende van A. Monsuur in zake tegen A. Hartgerink, voor en aleer ter zake te komen opmerkende dat hoe zeer het uit de dagteekening van partijs recessair antwoord zoude schijnen dat hij aanlegger de oorzaak van het lang oponthoud dezer handeling ware, zulks echter alleen aan zijne tegenpartij te wijten is dien het voormelde reces niet voor in den beginne van lentemaand laatstleden compleet ten prothocolle gebragt heeft, schoon hij op den 26 van slagtmaand laatstleden aangenomen had zulks binnen weinige dagen te doen en ons daardoor overreed had om op dien 26 van slagtmaand laatstleden daarvoor te houden als of zulks geschied ware. Hetgeen dan nu ten gevolge gehad heeft dat men dezerzijds niet voor dien 9 van de vorige maand de kopy daarvan bekomen heeft en deze handeling tot heeden heeft vertraagt.

En thans ter zake komende voordragende dat hij met bevreesing uit partijs antwoord gezien heeft dat daarbij eene reserve van bewijs wordt gemaakt ten opzichte van eene adsistentie bij zekere visitatie den molen op den 16 van bloeimaand 1808 door de hoofdgaarder van Goor zullende zijn geschied.

Dat het bekend is dat iedere partij verpligt is zijne handelingen in dien staat van bewijs te brengen waarin hij dezelve bij het sluiten gedenkt te behouden en dus de aanlegger in dezen te rade geworden is van den bepanden te vorderen dat hij of nu of op eenen volgenden termijn aan deze zijne verpligting voldoen door zijn antwoord van de gemaakte reserves van bewijs te zuiveren en in die staat te brengen waarin hij dezelve bij het sluiten gedenkt te behouden, hetzij door die bewijzen over te leggen, hetzij door daarvan afstand te doen, ten einde de pandeisscher met gerustheid mogt voortprocedeeren. Weshalven de comparant zulks verwagende bij weigering daartoe incidentaliter doet concluderen met de kosten.

Hierop erscheenen proc. Wolter Jalink en verzoekt van voorenstaand reces copie met een termin van vier weeken onder protest van kosten.

Gerigte gehouden Goor den 16 van hooymaand 1809.

W. Hulsken rigter Assessoren H. Smits en H. van de Sagekuile

Den termijn in saken A. Hartgerink contra A. Monsuur word ter instantie van de eerste voor 4 weken geprolongeert, salvis.

Goor den 25 van hooymaand 1809.

W. Hulsken rigter Assessoren H. Smits en H. van de Sagekuile

Erschenen dr. D.J.R. Jordens als bekende bediende van Albartus Monsuur in zake over het handschrift tegen Antony Harterink voordragende dat hij uit partijs antwoord ontwaart hoe de gedaagde zich niet ontziet tegen alle goede trouw aan zich van zijne verpligting te mogten ontslaan om eenige wettige schuld te voldoen door zich te beroepen op een gebrek in zijn eigen handschrift hetgeen hij selve veroorzaakt heeft.

Het was door eene verkeerde opvatting dat ik bij het stellen der justificatie van panding meende dat de oorzaak der schuld in verstrekte penningen bestond, dewijl mijnen principaal mij thans beter onderrigt en verzekert dat zulks alleen uit hoofde van een verdrag spruit waarbij hij beloofde geen ander huurcontract over den molen te zullen ingaan voor het tijdperk bij dat handschrift vermeld en waarbij de bepande hem beloofde ieder vierendeel jaars f 62-10 voor dat aan hem afgestane regt te zullen voldoen.

Schoon wij dan nu erkennen dat er eene misslag omtrent de oorzaak der schuld in onze justificatie van panding plaats vindt, zoo bestaat er des niet te min eene wettige oorzaak dier schuld welke de bepande niet onder eede zal kunnen ontkennen indien hij noch eenige goede trouw bezit.

Het eedelijk aanbod des bepanddens was niets anders dan een listige ontduiking bij zinsbehouding aan eene regtmatigen verpligting. De grond der gedane panding was niet de oorzaak der schuld zelve daar de oorzaak in dit handschrift hetgeen niet in het zijzijn van getuigen is opgerigt, niet is uitgedrukt.

Zoo is het duidelijk dat de pandeisscher geen middel heeft om die oorzaak te bewijzen dan zijn eedes aanbod. Hierom dan nu zullen wij na opgemerkt te hebben dat de bepande steeds ieder vierendeel jaars de in dit handschrift beloofde som van f 62-10 voldaan hebbe tot den 1 bloeymaand 1808 verklaren, dat de pandeisscher de beslissing deezer zaak aan des pandweerders eed stelt en alzoo bereid is van zijne vordering af te zien indien de bepande met plegtigen eede tot een alwetend God kan en wil zweren dat hij zich bij het opgemelde handschrift niet verbonden heeft uit hoofde van een beding over den pacht der Markelschen molen om zoo lang hij dien halve molen in pacht had aan den pandeisscher ieder vierendeel jaars f 62-10 te voldoen. En indien de bepande geen bedrog in zijne eerder aanbod bij antwoord gedaan ten einde zich van deze schuld te ontslaan bedoeld heeft, dan voorzeker zal hij met gerustheid deze aan hem geoffereerden eed kunnen doen. Doch bij aldien de pandweerder dezen eed mogt weigeren, zoo bied den aanlegger aan met plegtigen eede uit te zweren.

Dat de bepande zich bij het opgemelde handschrift verbonden heeft uit hoofde van een beding over de pacht der Markelschen molen om, zoo lang hij dien halven molen in pacht houd, aan hem pandeisscher ieder vierendeel jaars f 62-10 te voldoen. En uit dien hoofde ook werkelijk tot op den 1 bloeymaand 1808 ieder vierendeel jaars aan hem f 62-10 voldaan heeft.

Vertrouwende dat deze eedes aflegging in dien val voldoende zal geacht worden om hem zijn eisch bij justificatie van panding gedaan toe te kennen.

Wij achten hiermede duidelijk te hebben aangetoond dat bij aldien den bepande mogt weigeren den hier aan hem opgedragen eed af te leggen er dan gene hoegenaamde grond zij om te betwijfelen dat er eene wettige oorzaak der schuld aanwezig zij.

Dewijl hier toch een schriftelijk bewijs door de gedaagde verleden in handen des aanleggers is, zal het niet genoeg zijn dat de bepande eenvoudig de schuld onder eede ontkent, daar zulks volgens landregt d 1 j 10 art 1 alleen omtrent contracten onder vier oogen opgerigt, voldoende is maar de gedaagde zal de hier aan hem geoffereerden eed zonder manifeste calumnie niet kunnen weigeren of anders de beslissing der zaak aan de hier aangeboden eed des pandeisschers overlaten.

Immers de regter zal de beslissing deezer zaak aan geene anderen eed kunnen stellen daar alle andere verklaringen onvoldoende zijn zouden om hem te verzekeren dat de pandeisscher niet van eene wettige

schuld door draayerij en zinsbehouding wierde verstoken.

Weshalven de pandeisscher bij aldien partij bovengemelden eed weigert gerustelijk blijft persisteren onder beneficie van de hier aangeboden eed bij zijne genomene eisch en conclusie met eisch van kosten.

Verwagende hierop tegenhandeling van gedaagde.

Hierop erschienen proc. Wolter Jalink verzoekende van het gehandelde van parthij visie en zonodig copie met een termin tot den 1e regtdag onder protest van kosten.

Also de proceduure in saken A. Monsuur contra A. Hartgerink wederom van dezelve is ingekomen en op selver dag den 13 deser staat geschied te worden.

So is het dat ik ondergetekende richter van Kedingen u A. Hartgerink bij desen tegens voorschreven dag des smorgens bij klimmen der zon ten huise van H. van de Sagekuile bij desen doe citeren om geseide proceduure te sien openen sententie haren uit te lesen, meede brengende de aan de ander sijde staande gespecificeerde advis en sportul gelden. Met inthimatie gij compareerd als dan ofte niet dat op het aanhouden van uw tegenparthij zal disponeeren, doen en laten wedervaaren wat na regte zal oordeelen te behooren.

Wordende de magistraat van Lochem versogt dese in dubbeldium juris te willen laten insinueeren.

Eerbiedig sijnde sulx te sullen laten geschieden.

Wordende hiervan versogt exploit overgaeve van het dubbelt en relaas.

W. Hulsken rigter

Deeze voor geinsinuert aangegeven en het dubbeld ontfangen.

Lochem den 8 wijnmaand 1810. A. Hartgerink

Alzoo de proceduure in zaken A. Monsuur contra A. Hartgerink wederom van de beleering is ingekoomen en op zaterdag den 13 dezer staat geopend te worden.

Zoo is het dat ik ondergeteekende richter van Kedingen u A. Monsuur bij deezen tegens voorschreven dag des smorgens bij klimmen der zon ten huize van H. van de Sagekuile bij deezen doe citeeren om gezeide proceduure te zien openen, sententie hooren uit te leezen, meede brengende de aan de andere zijde staande gespecificeerde advis en sportul gelden. Met inthimatie gij compareerd als dan ofte niet dat op het aanhouden van uw tegenparthij zal disponeeren doen en laten wedervaaren wat na rechte zal oordeelen te behooren.

Wordende hiervan verzogt exploit overgave van het dubbelt en relaas.

Goor den 8 wijnmaand 1810.

W. Hulsken rigter

Specificatie

advis penningen 15 ducats	f 47-5
acta prothocollaria	6-12
inventariseren en sluiten	2-2
verzenden en weerhaelen	4
2 origineele wethen	2
2 dubbelden	0-16
zegels	2
verbrengen en weerhaelen na Lochem	4
jura insinuationis aldaer	1-4
idem na Markelo	0-12
openen en pronuntieeren	1-4
prothocolleren der sententie provisioneel	7
Samen	f 78-15

Goor den 1 october 1808.

W. Hulsken rigter Assessoren proc. B.J. Knappe en H. Jalink

Compareert in dit gerigte mr. D.J.R. Jordens als gevolmagtigde van Albert Monsuur en doet op de

bestendigste wijze regtens pandinge op alle de ongereede en meubilaire goederen, vee en zaadgewasschen van Antony Hartgerink te Markel ten einde daar aan kost en schadeloos te verhalen een som van vijf en zeventig gulden herkomende wegens een vierendeel jaars verschuldigde pachtpenningen van de Markelsche koornmolen, verschenen op st Jacob dezes jaars 1808 in gevolge pachtcedel van den 15 april 1806.

Zulks echter onder afslag van alle bewijslijke betaling en regtmatige korting en onder uitdruklijk reserve van alle zoodanige schadeloosstelling wegens niet behoorlijk gedane reparatie aan den molen, als ingevolge dat pachtaccoord had behoren te geschieden.

Met verzoek dat van deze pandinge behoorlijke insinuatie aan de bepandde moge geschieden met mondelinge aanzage om deze pandinge binnen veertien dagen met geld of met regt af te maken, zulks ter erkenenis des gerigts stellende met de kosten.

15 oct. 1808.

Assessoren G. Verbeek en H. Jalink

Compareerd in deezen weledelen gerigte proc. Wolter Jalink als gevolmagtigde van Antony Hartgerink, zeggende met de uiterste bevreesing te hebben gezien hoe A. Monsuur heden 14 dagen heeft kunnen goedvinden op comparants principaal mobilia met panding te procedeeren, ten einde daaraan te verhaalen eene som van f 75 zullende heerkomen wegens gepratendeerde pagt van de Markelsche koornmolen verscheenen st Jacob dezes jaars 1808.

Daar het tog hem pandeisscher overbekend is dat de bepandede reeds voor mey deezes jaars door gebrek van een molenaar van de andere halvescheid geen het minste gebruik van die mole heeft gehad en geen pagter of gebruiker van die moole zedert die tijd meer is geweest.

Doende comparant overzulks in de beste forma regtens omni meliori modo pandkeering onder protest van kosten.

Ex adverso erscheene proc. G.W. Jacobson GJz als gesubstitueerde bediende van dr. D.J.R. Jordens in qualiteit als gevolmagtigde bediende van A. Monsuur en neemt bovenstaande pandkering voor geinsinueert aan met verzoek copie.

Hierop erscheenen proc. Wolter Jalink bekende bediende en gevolmagtigde van Antony Hartgerink en verzoekt van voorenstaande justificatie van panding sub salvis singulis ac omnibus copie en van het document of documenten visie en zonodig copie met een termin van vier weken onder protest van door dit copie en tijdverzoek, speciaal omtrend het point van kosten deezerzijdsch, niet te willen zijn geprajudiceerd als zijnde men hiertoe door parthijes toedoen, die ons eerst gisteren de citatie zonder insinuatie van eenige documenetn of bewijsstukken heeft doen exploicteeren, in de onvermijdelijke noodzakelijkheid gebragt, protesterende wijders tegen alle verdere prejudicie en kosten.

Goor den 1 oct. 1808.

W. Hulsken richter Assessoren proc. B.J. Knappe en H. Jalink

Erschenen in dit gerigte dr. D.J.R. Jordens als gevolmagtigde van A. Monsuur voordragende uit kragt van een handschrift van den 20 april 1805 ieder vierendeel jaars van Antony Hartgerink te vorderen te hebben en som van twee en zestig guldens en tien stuivers ter afbetaling van zekeren verstrekte penningen, dat de handteekening van denzelven onder dit handschrift staande reeds op den 2 july 1808 in contumaciam voor bekend is aangenomen en het vierendeel jaars op den 1 augustus of Jacobi laatstleden verschenen, noch niet is voldaan. Waaron hij comparant uit kragt van dit voor bekend aangenomen handschrift thans op de bestendigste wijze regtens pandinge doet op alle de beweeglijke goederen, vee en zaadgewassen van gemelde Antony Hartgerink, ten einde daar aan kost en schadeloos te verhalen de voorzeide som van twee en zestig guldens en tien stuivers heenkomen wegens schuldig beleden penningen. Met verzoek dat van deze panding behoorlijke insinuatie aan den bepandden moge geschieden met mondelinge aanzage om deze panding binnen veertien dagen met geld of met regt af te maken.

Goor den 15 oct. 1808.

W. Hulsken rigter Assessoren burg. G. Verbeek en H. Jalink

Compareerd in deezen weledelen gerigte proc. Wolter Jalink als gevolmagtigde van A. Hartgerink, zeggende met veel verwondering te hebben gezien hoe A. Monsuur heeden 14 dagen heeft kunnen goedvinden comparants principaal met panding aan te spreken voor een somma van f 62-10 zullende herkomen tot afbetaling van zekere verstrekte penningen volgens een handschrift van den 20 april 1805. Daar het den pandeisscher niet onbewust is dat door hem aan comparants principaal nimmer zodaene penningen zijn verstrekt, zo vind comparant zig verplicht tegen die panding op de beste forma regtens pandkering te doen, zoals doet bij deezen salvis expensis.

Ex adverso erscheenen proc. G.W. Jacobson GJz als door dr. D.J.R. Jordens gesubstitueerde als bediende van A. Monsuur en neemt bovenstaande pandkering voor geinsinueerd aan met verzoek van copie, onder protest van alle prajudicie en kosten.

In naam des Keizers

In zaaken van pandinge en pandkering voor het gerigte van Kedingen alnog questieus en ongedecideerd hangende tusschen Albertus Monsuur pandeischer ter eene en Antony Hartgerink pandverweerder ter anderen zijde, alwaar de pandeischer op den eersten october 1808 deed voordragen dat hij uit kragt van een handschrift van den 20 april 1805 ieder vierendeel jaars van den pandverweerder zoude te vorderen hebben eene summa van twee en zestig guldens en tien stuivers ter afbetaling van zeker verstrekte penningen, dat de handtekening onder dit handschrift staande reeds op den tweden july 1808 in contumaciam voor bekend zoude aangenomen zijn en het vierendeel jaars op den 1 augustus st Jacobi zullende zijn verschenen, nog niet zoude voldaan zijn, waarom hij uit kragt van dit voor bekend aangenomen handschrift thans op de bestendigste wijze regtens pandinge deed op alle de bewegelijke goederen, vee en zaadgewassen van den pandverweerder ten einde daaraan kost en schadeloos te verhalen de voorzeide somma van twee en zestig guldens en tien stuivers heenkommende wegens schulden beleden penningen met verzoek waartegen op den 15 october daaraan volgende aan zijden van de pandverweerder zijnde gezegd dat hij met veele verwondering gezien had hoe de pandeischer hier veertien dagen daar te vooren zoude hebben kunnen goedvinden hem met pandinge aan te spreken voor eene summa van twee en zestig guldens en tien stuivers zullende heerkomen tot afbetaling van zekere verstrekte penningen volgens een handschrift van den 20 april 1805 daar het pandeischer niet onbewust zoude zijn dat nimmer zodane penningen door hem aan pandverweerder zouden zijn verstrekt, waarom hij tegen die pandinge in de beste forma regtens pandkeringe deed, wierd op den 20 october aan zijden van den pandeischer voorgedragen dat hij tegen den 2 july laatstleden den pandverweerder zoude hebben laten citeren tot handbekentenis van zekere handtekening staande onder een handschrift door pandverweerder op den 20 april 1805 zullende zijn gepasseerd met dat gevolg dat desselfs voorzeide handtekening op dien dag in contumaciam voor bekend zou aangenomen zijn uit kragt van welke in voegen voorzeide voor bekend aangenomen handschrift hij op den 1 october met pandinge hebbende geprocedeerd ter bekominge van eene vierendeel jaars verschenene somma van twe en zestig guldens en tien stuivers uit hoofde van de daarbij te betalen aangenomene penningen en pandverweerder daartegen pandkeeringe hebbende gedaan, deed hij ter justificatie van die pandinge voordragen dat de pandverweerder bij meergemelde handschrift aan den pandeischer zoude schuldig beleden hebben eene summa van agt hondert twaalf guldens en tien stuivers met belofte om daarvan ieder vierendeel jaars twee en zestig guldens en 10 stuivers af te lossen en te voldoen, zoals uit het sub B overgelegde bewijsstuk zoude blijken.

Dat de pandverweerder op den 1 mey 1808 hierop het laatste vierendeel jaars zullende zijn schuldig gebleven, niet voor de maand july toen hij hem ter erlanging van betaling gepand had, die somma hadde betaald, dog vervolgens nalatig zoude gebleven zijn om het daaraan volgende vierendeel jaars op Jacobi 1808 verschenen te voldoen. En daar geen middelen zouden geholpen hebben om door minnelijke aanmaning deze geldens te bekomen, zo zoude de pandeischer zig genooddrongen gezien hebben door middelen regtens betaling te erlangen en met pandinge op des pandverweederders gerede goederen te procederen, welke pandinge hiermede genoegzaam gejustificeert houdende.

Concludeerde hij dat bij vonnis van dit gerigte zal worden verstaan door de pandeischer eene goede pandinge gedaan te zijn en daartegen eene kwade pandkering ondernomen en dat diervolgens de opbadinge en aaneigening behoorlijke voortgang zal kunnen en mogen hebben ten fine en effecte als na

landregt met condemnatie van de bepandede in de kosten dezer procedure.

Waarop door pandverweerder bij protocollair reces van den 26 november 1808 hoofdzakelijk wierd geregereerd dat het reces door of namens pandeischer op den 29 oktober laatstleden ten protocolle gebragt nergens minder toe zoude kunnen dienen als tot eene justificatie der door hem op den 1 oktober gedane pandinge voor eene somma van twe en zestig guldens en tien stuiver zullende herkomen ter afbetaling van zekere verstrekte penningen.

Dat hij nimmer zoude hebben kunnen verwagten dat pandeischer de onbeschaamdheid zoude hebben gehad dese somme bij pandinge van hem te vorderen aangezien hij in zijn gemoed overtuigt zoude zijn en nimmer met eede zoude durven verklaren dat pandeischer uit hoofde van dit door hem geexhibeerd handschrift in dato den 20 april 1805 een heller of penning aan pandverweerder heeft verstrekt. Dat het de pligt des aanleggers zoude zijn speciaal te bewijzen dat de pandverweerder wegens verstrekte penningendeze somma verschuldigt is waarvan egter niet het allerminst zoude bewezen zijn als zullende het handschrift een chartabelle weezen, geheel erroneus en aan het wezentlijke mank gaan omdat het niet zoude contineren een oorzaak van schuld. Biedende de pandverweerder aan om op het plegtigste met eede tot God almagtig uit te zweren dat hem door pandeischer nooit en dus ook niet op dit handschrift eenige penningen zijn verstrekt en dat hij pandverweerder uit hoofde van dit handschrift aan den pandeischer niets verschuldigt is.

Dat eene justificatie niet alleen zoude moeten behelzen een betoog maar ook bekleed zijn met een volledig bewijs van den grond bij panding gelegd, welke grond in dezen zoude zijn de causa debiti door pandeischer in verstrekte penningen gesteld, welke causa debiti wel verre van bewezen te zijn, zoude er in het handschrift geen titel of jota van gevonden worden, terwijl ook pandverweerder dezelve en wel onder aanbod van eede ontkende waarom de gedaagde, zowel na het gemene als onze landregt, bij gebrek van bewijs zoude moeten worden geabsolveert, als zullende dit handschrift wegens gebrek van de causa debiti geheel nul en van geen de minste uitwerkende kragt zijn, dat daarom ook de tegenbediende dit zeer wetende, bij pandinge eene causa debiti zoude uitgedagt hebben waarmede hij egter niets zoude kunnen uitwerken omdat in regten algemeen bekend zoude zijn dat eene belofte of schuldbekentnisse bij geschrift, niet inhoudende de oorzaak der schuld, niets zoude opereren, ja zelfs in regten zoo nul en nietig zijn dat hergeen daarop mogt betaalt zijn condicione sine causa zoude kunnen teruggevorderd worden. Reserverende pandverweerder wel uitdrukkelijk om hetgeen hij op dit nulle handschrift zoude betaalt hebben condicione sine causa terug te vorderen, voorts contra concluderende dat de pandeischer in zijnen eisch en conclusie in voegen als bij justificatie van pandinge genomen, zal worden verklaard niet te zijn ontfankelijk en de gedaagde daarvan geabsolveerd. En dat zal worden verstaan eene kwaade panding en eene goede pandkering te zijn gedaan, met condemnatie van den pandeischer in alle de kosten dezer procedure, cum expensis.

Waarna de termijn successivelijk tot aan den 15 van grasmaand 1809 geprolongeert zijnde, wierd ten dien dage om redenen recessaire handeling aangevoerd door pandeischer incidentaliter geconcludeerd tot overgave van de daarbij gementioneerde quitantien of verklaringe als naar regten en deze verklaring op den 17 van wiedemaand 1809 door pandverweerder zijnde gepresteerd en afgelegd, deed deeze bij handeling van den 15 van hooymaand 1809 voordragen uit het antwoord van pandverweerder ontwaard te hebben hoe deze zig niet zoude ontzien van te tragten om zig tegen alle goede trouwe aan te onttrekken van zijne verpligtinge om eene wettige schuld te voldoen door zig te beroepen op een gebrek in zijn eigen handschrift hetgeen hij zelve zoude veroorzaakt hebben. Bekennende wijders de bediende advocaat van de pandeischer dat hij bij herstellen van de justificatie van pandinge meende dat de oorzaak der schuld in verstrekte penningen bestont, terwijl zijn principaal hem thans beter onderrigt zoude hebben en verzekerd dat de schuld alleen uit een verdrag zoude spruiten, zullende daarbij beloofd hebben geen ander huurcontract over de moole te zullen ingaan voor het tijdperk bij dat handschrift vermeld en waarbij de bepandede hem zoude beloofd hebben ieder vierendeel jaars f 62-10 voor dit aan hem afgestaan regt te zullen voldoen, schoon pandeischer derhalven erkende dat er een werkelijke misslag omtrend de oorzaak der schuld in de justificatie van pandinge plaats vind, zoude er egter des niet te min een wettige oorzaak van die schuld bestaan welke de bepandede, indien hij nog enige goede trouwe bezat, onder eede niet zoude kunnen ontkennen dat het eedelijk aanbod van bepandede niets anders zoude weezen als een listige

ontduiking bij zinsbehouding aan een regtmatige verpligting.

Dat de grond van de gedane pandinge niet de oorzaak van de schuld zelve zoude zijn maar daar de oorzaak in dit handschrift hetgeen niet in bijzijn van getuigen zoude zijn opgerigt, niet is uitgedrukt, zo zoude de pandeischer geen middel hebben om de oorzaak te bewijzen als zijn eedes aanbod. Al waarom hij na opgemerkt te hebben dat de bepandede steeds ieder vierendeel jaars de in dit handschrift beloofde somma van f 62-10 zoude voldaan hebben tot den 1 bloeimaand 1808, de beslissing deezer zake aan des pandverweerders eed stelde en alsoo bereid was van zijn vordering af te zien indien de pandverweerder met plegtigen eede tot God almagtig konde en wilde zweeren dat hij zig bij het opgemelde handschrift niet verbonden heeft uit hoofde van een beding over de pagt der Markelsche moole om zolang hij die halve molen in pagt hadde aan den pandeischer ieder vierendeel jaars aan hem f 62-10 te voldoen. Dat pandverweerder indien hij geen bedrog in zijn eeds aanbod bij antwoord gedaan ten einde zig van deeze schuld te ontslaan zoude bedoeld hebben hij dan voor zeker met gerustheid deezen aan hem geoffereerden eed zoude kunnen doen. Edog bij aldien hij deezen eed mogte verweigeren dan boodt aanlegger aan met plegtigen eede uit te zweeren dat de bepandede zig bij het opgemelde handschrift verbonden heeft uit hoofde van een beding over de pagt der Markelsche mole om zolang hij die halve moole in pagt hadde aan hem pandeischer ieder vierendeel jaars f 62-10 te voldoen en uit dien hoofde ook werkelijk tot op den 1 bloeimaand 1808 ieder vierendeel jaars 1808 f 62-10 voldaan heeft.

Vertrouwende pandeischer dat deeze eeds aflegginge in dien val voldoende zal geagt worden om hem zijnen eisch bij justificatie van pandinge gedaan toe te kennen. Waarmede hij vertrouwde duidelijk te hebben aangetoond dat, bij aldien pandverweerder mogt weigeren den hier aan hem opgedragen eed af te leggen, er dan geene hoe genaamde grond zoude zijn om te twijffelen dat er eene wettige oorzaak der schuld aan wezig zij, dewijl hier een schriftelijk bewijs door de gedaagde verleden in handen des aanleggers zoude weezen en daarom niet genoeg zijn dat de bepandede eenvoudig de schuld onder eede ontkent, dat zulks volgens landregt d 1 tit 10 art 1 alleen omtrend contracten onder vier oogen opgerigt voldoende zoude zijn, maar dat de gedaagde den hieraan hem geoffereerden eed zonder manifeste calumnie niet zoude kunnen weigeren of anders de beslissing der zaak aan de hier aangeboden eed des pandeischers overlaten. Zullende de rigter de beslissing van deeze zaak aan geen anderen eed kunnen stellen daar alle andere verklaringen onvoldoende zijn zouden om hem te verzekeren dat de pandeischer niet van eene wettige schuld door draayerijen en zinsbehouding wierd verstoken. Persistierende voorts onder beneficie van de door hem aan pandverweerder gedefereerden en door hem aangeboden eed bij zijn genomen eisch en conclusie.

Waarop door de pandverweerder bij handeling van den 14 van wijnmaand 1809 hoofdzakelijk wierd aangevoerd dat hij met leedwezen zoude gezien hebben dat pandeischer hem vlak weg op een niet zeer heusche toon van kwade trouwe zoude beschuldigen en zig zelve als een man van de allerbeste trouw willen doen voorkomen om onder dezen fraaien dekmantel zijnen, niet alleen geheel wederregtelijken maar ook gansch verkeerd begonnen eisch, verder door te zetten en door vergezogte eeds delatien, welke hier niet te pas zouden komen, de zaak in questie in de war te brengen; zullende het verschil tusschen hen bepaaldelijk daarin bestaan dat pandeischer van pandverweerder zoude vorderen f 62-10 uit hoofde van verstrekte penningen waartegen hij zig door pandkering zoude verzet hebben op dit uitdrukkelijk fundament dat hij geen penningen van pandverweerder zoude ontvangen hebben. Dat pandeischer bij justificatie het fundament van zijne actie zoude gesteld hebben in een pratens handschrift wegens opgeschoten penningen. Waartegen pandverweerder zullende aan den pandeischer geen duit schuldig weezen aan den pandeischer, bij antwoord zoude hebben te kennen gegeven dat het gepratendeerd handschrift als zullende geen oorzaak van schuld hoe genaamd bevatten gansch onbestaanbaar zoude zijn, hebbende daar en boven aangeboden met eede te verklaaren dat hij aan den pandeischer uit hoofde van dit handschrift niet schuldig is waaruit zoude blijken dat de staat des verschils in deezen daarin zoude bestaan of het pratense handschrift wel bestaanbaar is en of er werkelijk penningen zijn verstrekt dan of het handschrift niet bestaanbaar is en of pandverweerder met zijne gedane eeds offerte kan volstaan.

Dat een aanlegger het fundament van zijne intentie zoude moeten bewijzen en eene instantie op dien grond als ze begonnen is, zoude moeten voleindigt worden en dat pandeischer aan het eerste voorschrift niet zoude voldaan en het tweede overtreden hebben, als zullende bij replicq erkend hebben dat het eene

verkeerde opvatting van den insteller der justificatie zoude geweest zijn wanneer hij meende dat de oorzaak der schuld in verstrekte penningen bestond, daar hij van agteren door zijn principaal beter onderrigt moest erkennen dat de schuld uit hoofde van een verdrag over de molenpagt zullende zijn ingegaan, zoude spruiten welk contract de pandverweerder ontkende en ook de ongerijmdheid zelve in zig zoude bevatten als zullende de huurcedul gemaakt zijn op den 9 july 1804 en naderhand op den 25 april 1806 uit hoofde van het verbod van molsteren, verminderd in de pagt; blijvende voor het overige in volle kragt dan dat het handschrift zoude afgegeven zijn op den 20 april 1805 en dus bijna een jaar naa het oprigten van de huurcedul en een jaar voor het nieuwe convenant zonder dat nog bij de latere bevestiging van de huurcedul iets zoude gerept worden van een handschrift, nog bij het handschrift iets van de verhuring welk stilzwijgen in die beide stukken een groot vermoeden tegen de waarheid van het handschrift zoude baren, te meer daar het huurcontract in allen deelen volkomen zoude zijn en dus het voorgewend nader contract niet te pas komen, dat dus den pandeischer dit voorwendsel niets zoude kunnen baten, te minder daar pandverweerder onder eede wil verklaren dat hij uit hoofde van dat handschrift aan pandeischer niets schuldig is, welk aanbod allesins voldoende zoude weezen. Dat pandeischer met zijne nieuwe eeds delatie tegen regte van de eens ingeslagen en einde toe te betreden weg afwijkt en zig aan eene mutatio libelli zoude schuldig gemaakt hebben waarvan zijne voorgewende vergissing hem niet zoude kunnen vrijpleiten, te minder daar hij uit de pandkeringe de grond van defensie zoude hebben kunnen zien en opmaken en welke vergissing hij niet kan verhelpen door zijn aanbod om, indien pandverweerder den hem gedefereerden eed presteerd, van zijne vordering te willen afzien omdat hiermede een aanneming van alle de kosten zoude moeten zijn verseld geweest. Zullende er nu voor pandeischer niets anders opzitten als dat hij, of het eindvonnis in deeze zaak afwagte, of van deeze instantie afzie met vergoeding van alle kosten, schade en nadeel door de pandverweerder aangevenden geleden.

Voorts onder beneficie van den aangeboden eed blijvende volharden bij de contra conclusie bij antwoord genomen.

Hierover gezien en met vereischte attentie geexamineerd acta protocollaria beginnende den 1 van wijnmaand 1808 en eindigende den 6 van louwmaand 1810 sub nr 1, justificatie van pandinge cum documentis A, B, en B secundo sub nr 2, rekeningen van de pandeischer en zijne bediendens sub nr 3, rekeningen van de pandverweerder en desselfs bediendens, welke gereserveerd dog naderhand ingezonden zijn sub nr 4. Alles overeenkomstig den inventaris den 20 van louwmaand 1810 opgerigt en door de rigter en wederzijdsch bedienden getekend en gelettet waarop in dezen tot administratie van onpartijdige justitie behoort gelettet te worden is ons bij examinatie van de pandinge en het antwoord en vergelijkinge van deeze met het replicq en duplicq gebleken dat door de onderscheidene motiven bij pandinge en justificatie en die welke bij replicq aangevoerd zijn, de eisch van pandeischer bij replicq een geheel andere gedaante bekomen en de pandverweerder daardoor aanleiding genomen heeft om bij duplicq te beweerden dat de eerste zig aan eene mutatio libelli heeft schuldig gemaakt door de causa petendi bij pandinge en justificatie zullende zijn gesteld in verstrekte penningen bij replicq af te leiden, uit een zeker beding tusschen hen over de pacht van de Markelsche moolen den 20 april 1805 zullende zijn opgerigt en waartoe het handschrift door pandverweerder ten dien dage getekend en op den 2 july 1808 bij dit gerigte in contumaciam van den pandverweerder voor bekend aangenomen, betrekkelijk zoude wezen terwijl de pandeischer om redenen hierboven opgegeven wil, dat hij zig aan geene mutatio libelli heeft schuldig gemaakt, maar bevoegd is om zodanig formulier van eeden als hij aan den pandverweerder gedefereerd en bij verweigerung van zijne zijde aangeboden heeft, voor te stellen en bij eindvonnis te mogen verwagten dat dezelve aan een van hun beiden zal worden opgelegd en hun onderling verschil in deezen langs dien weg zal worden beslist.

Zoo dat de decisie in deezen voornamelijk, zo niet alleen daarvan zal afhangen welke in deezen voor de causa petendi moet gehouden worden en dus niet slegts wat door pandeischer gevordert word, maar wel in zonderheid en bepaaldelijk uit welken hoofde.

Dit nu moeten wij niet zoeken in hetgeen aan zijden van pandverweerder ter ontduiking van de tegen hem gedaane vordering is aangevoerd cum erum quaritur quid in judicium videatur deductum pericule sum esse celsus ajebat ex persona rei hoc metiri Voet ad tit ff de edendo nr 3, maar uit de aanspraak van den

aanlegger welk in het libel *libellus autem est scripture quo futura litio speciem demonstrat* Voet tit all nr 2 en wel in zonderheid in de *causa petendi quia e causa petendi vel medio concludendi qualitas intertata actionis colligitur et demonstratur* Gail obs pract 1 1 obs 69 nr 9, waar vandaan het is *quod libellus totum regit processum uti truncus totam arborem unte truncus arboris judiciaria vocatur* modest Pist vol 2 cons 21 nr 4 cui in *processu legitimo deberit convenire ptitio probatio et sententia* Carpz p 1 dec 49 nr 14 en 15, Schrassert ad r v cap 8 art nr 6.

Dan het zal de vraag zijn wat men in deezen voor het libel te houden en waar men de *causa petendi* te zoeken hebbe in de acte van pandinge, alleen en op zich zelve, dan wel in die en de justificatie te zamen, omdat pandverweerder het eerste beweerende pandkeringe gedaan en zijne defensie bij antwoord voornamelijk, zo niet alleen, daar opgebouwd heeft dat pandeischer bij pandinge als de *causa petendi* opgegeven heeft als zullende spruiten uit hoofde van door hem aan pandverweerder verstrekte penningen, dat hij deeze *causa* niet bewezen hebbende bij replicq tot eene andere zijn toevlugt genomen en zig daardoor aan eene *mutatio libelli* zal schuldig gemaakt hebben.

Edoch al hoewel wij het daarin met hem eens zijn dat de justificatie in het wezender zaak overeenkomen niet met en niet direct strijden mag tegen de acte van pandinge zijn, was egter van oordeel dat de pandinge op zig zelve en alleen het libel niet uitmaakt maar immers voor zo verre ze een ingang van regten is in den aanleg en bedoeling niet anders is dan eene aanmaning op verzoek van den pandeischer door of vanwege de rigter aan den pandverweerder gedaan en bij welke aan hem de vrijheid word gelaten om die betaling te verweigeren; in welken gevalle hij op nader instantie van den pandeischer moet gedagvaard en ten dage diendende tegen hem conclusie genomen en over de wettigheid of onwettigheid van die zo op eene voorgaande *litis contestatio*, hetzij dan eene *vera officta rigterlijke uitspraake*, moet gedaan worden. Wanneer wij nu de acte van pandinge overwegen en daarbij de justificatie gadesloegen, bevonden wij dat in beide wel gevorderd is en bij justificatie geconcludeerd tot betaling van zeven en zestig gulden en tien stuiver, dog dat bij pandinge die penningen gevorderd worden om te strekken ter afbetaling van zeker verstrekte penningen, maar bij justificatie uit hoofde van bij handschrift te betalen aangenomen penningen.

Dit onderscheid is door den pandverweerder niet opgemerkt of ten minsten stilzwijgend gepasseerd als hebbende zijne defensie bij antwoord alleen gebouwd op zijn onder aanbod van eede bij antwoord gedane ontkenninge, dat hem door pandeischer nooit en dus ook niet op dit handschrift eenige penningen zijn verstrekt en dat hij pandverweerder uit hoofde van dit handschrift niets verschuldigt is, zoo als hij uit het tweemaal onderhalen van de woorden "eenige penningen zijn verstrekt", gelijk ook in het geheele beloop van het antwoord en duplicq ten duidelijksten te kennen geeft en op dien grond alleen beweert dat pandverweerder zig aan eene *mutatio libelli* zoude hebben schuldig gemaakt door bij replicq onder erkenenis van zig in de opgave van de *causa debiti* bij pandinge en justificatie vergist te hebben, eene andere tot eene grondslag van zijnen eisch en conclusie te leggen.

Ondertusschen is dit onderscheid aanmerkelijk omdat bij pandinge eene meer bepaalde, dog bij justificatie eene meer algemene *causa debiti* opgegeven word en de andere omschrijving of andere opgave van de *causa debiti* bij replicq indien al met de bij pandinge verschillende of zelfs strijdig, egter met die bij justificatie zeer wel overeen te brengen is.

Trouwens indien men aanneemt dat pandverweerder zig bij het handschrift zig verpligt en aangenomen heeft eenige penningen te betalen, dan kan den pandeischer niet betwist worden maar hem staat volkomen vrij in den verderer loop der procedure, ook na de *litis contestatio* naader te verklaren op wat grond en uit wat hoofde hij dit aangenomen heeft ten einde daardoor het twijffelagtige of duistere, hetgeen in het handschrift op zig zelve of ook op grond van dien in het libel mogt gezogt of gevonden worden, op te helderen en weg te nemen. *Etsi enim post litem contestatam non liceat mutare vel emendare libellum declaratio tamen ejusdem protribita hand est sed potest actor etiam post litem contestatam usque ad sententiam libellum obscurum declarare quoniam qui declarat nihil de novo ad dit* Carpz def for p 1 const 11 en 12.

Waarmede overeenkomstig de vermaarde constumier Schrassert obs pr 26 leert actor libellum suum recte declarare et pramissum generale specificare potest. Ten gevolge dat daar de pandeischer bij justificatie in het algemeen gezegd heeft pandinge gedaan te hebben ter bekoming van penningen door pandverweerder

te betalen aangenomen, hij zig aan geene verandering van het libel kan schuldig gemaakt hebben door dit generale pramissum bij replicq nader te specificeren als kunnende hij bij geene mogelijkheid geacht of gezegd worden bij replicq eene andere schuld als bij pandinge en justificatie gevorderd te hebben, daar hij zoo bij deeze als bij die hetzelfde handschrift, door pandverweerder gegeven ten grondslag legt als hebbende pandinge gedaan uit kragt van dat handschrift en op fundament van hetzelfde bij justificatie tot voldoening geconcludeerd.

Het handschrift behelst wel is waar geene uitdrukkelijke en speciale causa debiti, maar des niet te min hebben wij uit het aanwezen van dat handschrift immers vermoedelijk moeten besluiten dat pandverweerder jegens den pandeischer in eene zekere verplichting staat om aan dezen de daarin vermelde summa van penningen en wel in termijnen daarbij bepaald, te voldoen omdat dat handschrift niet slegts op den 30 juny 1808 in contumaciam voor gerigtelijk bekend is aangenomen, maar in zonderheid omdat hij dit nergens in de geheele procedure ontkent maar in tegendeel genoegzaam beleden heeft ten gevolge dat, schoon als uit den woordelijken inhoud van het handschrift zelve de causa debiti niet kan bewezen worden, pandverweerder egter tot betaling zal moeten worden gecondemneerd indien en voor zo verre de causa debiti van elders kan bewezen worden, etsi enim ex instrumentis obliationum quibus nulla continetur aut exprimitur idonea causa jus non dicitur secus tamen est si hoc aliunde probatur vel saltem validissime prasumatur Zach hub obs pract p 2 obs 81 et ibi all ubr hub ad tit ff de condict sine causa ult. Welke aldaar allegeert een gewijsde waarbij iemand agerende uit hoofde van een handschrift houdende "ik bekenne schuldig te wezen" zijn eisch wel is ontzegt, maar deeze zoude hem geadjudiceerd zijn indien hij de schuld van elders hadde kunnen bewijzen, jaa zelfs leert Masc. de probat vol 1 concl 345 quod confessio scripta qua habet causam aliquam saltem conjecturalem probat, in navolging van welken Carpz. p 1 const 17 nr 39, door pandverweerder geallegeerd onmiddellijk op de woorden door hem daaruit overgenomen, zegt sufficit tamen si de causa debendi saltem per conjecturas constet.

Wanneer wij nu de omstandigheden van zaken in deezen nagaan dan komen ons niet alleen voor meer als eene gissingen, maar ook onderscheidene prasumtien alle welke te samen genomen ons van dat gewigt zijn voorgekomen, dat ze indien al niet een volledig bewijs uitmaken, ten minsten volkomen toereikende zijn om dit verschil door middel van een eed te beslissen. Trouwens het is geen gering blijk van de goede trouwe van pandeischer dat hij bij pandinge het laatst verschenen vierendeel jaars vordert, niet tegenstaande men uit hoofde van de eedelijke verklaring van pandverweerder op den 17 van wintermaand 1809 dat hij de quitancien van voorige betaalinge niet heeft nog ter kwaader trouwe is, weerloos geworden min of meer zoude kunnen vermoeden dat hij niet tot aan Jacobi 1808 de tevoren verschenene termijnen betaald heeft, hetgeen egter ook daaruit blijkt geschied te zijn, dat pandeischer bij justificatie van pandinge zegt dat pandverweerder hem een voorigen termijn na gedane pandinge voldaan heeft, hetgeen voor pandverweerder, niet zijnde tegengesproken of ontkend en ook uit het protocol dezes gerigts consterende, geen gering blijk oplevert van de geheele schuld bij het handschrift aangenomen en dus ook van de bevoegdheid van pandeischer om den bij pandinge gespecificeerden termijn als nog niet voldaan te vorderen. Het is wel waar de pandeischer heeft de bij pandinge gevorderde penningen aangemerkt als zullende strekken tot afbetaling van zekere verstrekte penningen en de pandverweerder bij antwoord aangeboden onder eede te verklaaren dat hem door pandeischer nooit en dus ook niet op dat handschrift eenige penningen zijn vterstrekt en dat hij uit hoofde van dat handschrift aan pandeischer niets verschuldigt is. Tot welken eed hij zoude moeten schijnen toegelaten worden en onder beneficie van dien eed geabsolveerd zonder dat het hiervan verschillend, maar tegenstrijdende voorgedragen bij replicq als eene mutatio libelli zullende behelzen ter decisie in deezen in eenige aanmerkinge zouden mogen genomen worden.

Dan het is niet minder zeker dat, gelijk hierboven aangemerkt is, niet de pandinge immer op zig zelve maar veel meer de justificatie het libel is dat bij dezen de schuld aangemerkt is als spruitende uit hoofde van te betalen aangenomen penningen en dit bij replicq gedeclareerd en gespecificeerd is en daaruit zo veel gebleeken dat men van de bij replicq gedefereerde of aangeboden eed ter decisie in deezen gebruiken mag en moet maken, waaruit noodzakelijk moet volgen dat de pandeischer zig aan geene mutatio libelli heeft schuldig gemaakt.

Edog was dit zoo dan nog zoude men daarop niet hebben mogen reflecteren zoo omdat het handschrift

overal, zowel bij pandinge als bij justificatie en replicq, tot een grondslag van de conclusie gelegd en dat door pandverweerder niet ontkent of tegengesproken is, als wel in zonderheid omdat hij tegen die pratense mutatio libelli niet geexcipeerd, maar des niettegenstaande op de pandinge en justificatie ten principalen voort geprocedeerd en dus in allen gevalle zijne toestemming tot die veranderinge indien al mogte gesteld worden dat dezelve waarlijk plaats hadde metterdaad gegeven heeft, sane si reus contra non excipiet sed super moviter deductis et additis sponte litem contestetur nulla dubitatio est quin iudicium rite procedat ita ut super nova ista actione sententia ferri possit Sande dex fr 1 1 tit 4 def 2 Hodie post litem contesta tam nemini suum errorem corrigere licet nisc impetata in integrum restitutione aut nudo partium consensu Groenw. de II abrog ad par 34 justit de action.

Eindelijk is ons van geene consideratie voorgekomen dat het handschrift, als afgegeven zijnde bijna een jaar naa het oprigten van den huurcedul en een jaar voor een nieuw convenant tusschen pandeischer en pandverweerder, uit hoofde van het verbod van molsteren ingegaan zonder dat bij het laatste iets zoude gezegd worden van het handschrift, nog bij het handschrift iets van de verhuring, want daar het handschrift afgegeven is na de huurcedul, is dit een bewijs dat bij hetzelve over iets onderscheiden van de huurcedul geconvenieerd is en daar het handschrift niet tegenstaande het latere nieuwe convenant niet vernietigd, maar in wezen gebleven is, niet alleen maar ingevolge hetzelve door pandverweerder een termijn betaald, levert dit een sprekend blijk en bewijs op dat de verpligtinge uit hoofde van dat handschrift in hetzelve wel niet uitgedrukt, dog door pandeischer op zeer aannemelijke gronden genoegzaam om door middel van een eed tot zekerheid gebragt te worden nader aangeduid, dat die verpligtinge zeggen wij in volle kracht gebleven is, immers in zo verre dat indien de pandverweerder zwaarigheid maakt of onwillig is om den aan hem gedefereerden eed te doen, pandeischer tot de door hem aangeboden eedelijke verklaringe zal moeten toegelaten en daarna de absolutie of condemnatie moeten geregeld worden.

Wat ten laatsten het point van kosten aanbetreft hebben wij geoordeeld den pandeischer in die alle te moeten condemnieren in gevalle de pandverweerder zig met eede zuivert omdat men hem dan voor geheel onschuldig moet houden zonder dat hij in het tegengestelde geval als een ten eenemaal temerair pleiter kan angezien worden omdat de pandeischer door zijne onderscheidene opgave van de oorsprong zijner schuldvorderinge den pandverweerder buiten twijffel redenen en aanleidinge gegeven heeft om zig daartegen in oppositie te stellen, non semper autem oportet victum per juramentum in expensas condemnare maxime si actor per juramentum suppletorium victoriam reportaverit Schraasert obs pract 43 nr 11.

Om welke en andere redenen en regten meer het landgerigte van Kedingen met toegetrokken advys van de ondergetekende regtsgepromoveerde van wegens zijne Majesteit den Keizer regt doende kent en verstaat dat de pandverweerder van des pandeischers eis en conclusie in voegen bij justificatie van pandinge genomen, behoort te worden geabsolveerd, gelijk daarvan geabsolveerd wordt bij dezen, mits met plegtigen eede verklarende dat hij zig bij het handschrift bij justificatie van pandinge overgelegd, niet verbonden heeft uit hoofde van een beding over de pagt der Markelsche mole om, zo lang hij die halve mole in pacht hadde, aan den pandeischer ieder vierendeel jaars f 62-10 te voldoen, met condemnatie van den pandeischer in de volle sportul en advys penningen, mitsgaders alle de overige kosten deezer procedure ter taxatie.

Edog bij verweigeringe vandien den pandeischer admitterende om met plegtigen eede te verklaren dat de pandverweerder zig bij het handschrift bij justificatie van pandinge overgelegd heeft verbonden om uit hoofde van een beding over de pagt der Markelsche mole om, zoo lang hij die halve moole in pagt hadde, aan hem pandeischer ieder vierendeel jaars f 62-10 te voldoen en uit dien hoofde ook werkelijk tot op den 1 bloeimaand 1808 ieder vierendeel jaars aan hem f 62-10 voldaan heeft en dat dien na de opbadinge en aaneigeninge haaren voortgang zullen gewinnen, met condemnatie in dit geval van de pandverweerder in de volle sportulen en advys penningen, de overige dan nog om erheffelijke redenen compenserende.

Aldus bij mij ondergetekende geadviseerd.

Almelo den 31 van oogstmaand 1810.

Elias Dull dr.